

OBRAZAC

SUDJELOVANJA U INTERNETSKOM SAVJETOVANJU O NACRTU PRIJEDLOGA OBITELJSKOG ZAKONA I PRIJEDLOGU ISKAZA O PROCJENI UČINAKA PROPISA

Naziv nacrt zakona, drugog propisa ili akta o kojem se provodi savjetovanje	Nacrt prijedloga Obiteljskog zakona
Naziv tijela nadležnog za izradu nacrt	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Razdoblje internetskog savjetovanja (početak i završetak)	8. kolovoza – 8. rujna 2013.
Ime i prezime osobe, odnosno, naziv predstavnika zainteresirane javnosti (OCD, ustanove i sl.) koja daje svoje mišljenje, primjedbe i prijedloge na predloženi tekst	Sjaj – udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama
Interes, odnosno kategorija i brojnost korisnika koje predstavljate	<p>Zaštita prava i zalaganje za socijalno uključivanje osoba s duševnim smetnjama u Republici Hrvatskoj.</p> <p>Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2011. godini, među ukupnim brojem osoba koje su koristile uslugu bolničkog liječenja, 24.9% zauzimale su osobe s duševnim smetnjama čime statistički dolaze odmah iza osoba koje boluju od novotvorina.</p> <p>Prema Izvješću o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj koje je u siječnju 2013. objavio Hrvatski zavod za javno zdravstvo (autor: dr. sc. Tomislav Benjak, dr. med.) u Republici Hrvatskoj je 2012. godine zabilježeno ukupno 126.277 osoba s duševnim smetnjama.</p> <p>Prema statističkim podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, na dan 31.12.2011. godine u Republici Hrvatskoj je bilo 18.832 odraslih osoba pod skrbištvom.</p>
Načelne primjedbe i prijedlozi poboljšanja teksta	<p>Načelna primjedba udruge Sjaj je da reforma Obiteljskog zakona ne dovodi do progresivne promjene potrebne za primjenu čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, iako su u sadržaju predloženog zakonskog teksta vidljive određene promjene koje predstavljaju povoljnija rješenja za osobe lišene poslovne sposobnosti. Citirana konvencijska odredba zahtjeva zamjenu supstitucijskog donošenja odluka alternativnim oblicima zaštite, kao što su podrška pri odlučivanju ili anticipirane naredbe. Dijelom zakonski tekst pokušava doseći konvencijski standard, uvođenjem mogućnosti davanja anticipiranih naredbi kod odabira skrbnika i naglašavajući dužnost skrbnika da pruža štíćeniku podršku pri donošenju odluka, no oba mehanizma i dalje su povezana sa sustavom skrbištva za odrasle osobe. Udruga Sjaj prihvaća stav predlagatelja da je za reformu zakonodavstva u skladu sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom potrebno promijeniti niz propisa koji reguliraju prava koja se koriste na temelju poslovne sposobnosti, odnosno obaveze koje poslovno sposobna osoba može steći, pa stoga ona nije samo predmet regulative u Obiteljskom zakonu i samo intervencijama u tom propisu ne može se ostvariti konvencijski standard. U skladu s time, udruga je veću pozornost u analizi predloženog teksta posvetila Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i temeljnim slobodama te praksi Europskog suda za ljudska prava, koja nudi tzv. „prijelazna“ rješenja do potpune primjene Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, što može minimizirati kršenja ljudskih prava.</p> <p>Također, u dugoročnim okvirima predlažemo izdvajanje prava na poslovnu sposobnost iz obiteljskog zakonodavstva i njegovu integraciju u opći okvir građanskog prava, s obzirom da se ono tiče prava na samoodređenje pojedinca koje nije nužno uvijek vezano njegovim obiteljskim životom. Djelomično razumijevanje zakonodavca za potrebu tog odvajanja vidljivo je iz postojećeg prijedloga Zakona u odredbi čl. 345. st. 3. koji navodi da su lišenje i vraćanje poslovne sposobnosti statusna stvar, za razliku od obiteljske stvari koja je</p>

	<p>definirana čl. 345. st. 2. istog zakonskog prijedloga.</p> <p>Nadalje, u skladu sa svim navedenim predlažemo Ministarstvu socijalne politike i mladih da razradi strategiju za usklađivanje zakonodavstva sa čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom te imenuje stalno stručno povjerenstvo koje bi se se kontinuirano bavilo provedbom te strategije na zakonodavnoj razini.</p>
<p>Primjedbe na konkretne dijelove i članke teksta s obrazloženjem te prijedlozi poboljšanja</p>	<p>Članak 26.</p> <p>Odredba je protivna čl. 258. toč. 3. prijedloga Zakona koji predviđa da odluku o sklapanju braka može donijeti samo osoba lišena poslovne sposobnosti. Stoga predlažemo da se navedena odredba uskladi na način da samo osoba lišena poslovne sposobnosti može donijeti odluku o sklapanju braka. Sklapanje braka osobi lišenoj poslovne sposobnosti samo može, s obzirom na formalni karakter, pružiti dodatnu zaštitu u odnosu na izvanbračnu zajednicu koja ima neformalni karakter, ali jednak pravni učinak kao što je i učinak braka. Lišenje poslovne sposobnosti ne može spriječiti osobu da osnuje izvanbračnu zajednicu.</p> <p>Članak 63.</p> <p>Odredba iz čl. 63. st. 1. toč. 2. prijedloga Zakona protivna je čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Naime, u odluci <i>Krušković protiv Hrvatske</i>, Europski sud za ljudska prava utvrdio je povredu čl. 8. citirane Europske konvencije, između ostalog i zato što su odluke podnositelja o priznanju očinstva bile u potpunosti vezane uz Centar za socijalnu skrb te je podnositelj o tom Centru bio potpuno ovisan. Predloženom odredbom predviđena je ista situacija, time što će svaki punoljetni muškarac lišen poslovne sposobnosti moći priznati očinstvo samo uz odobrenje skrbnika, dakle bit će potpuno ovisan o odluci skrbnika, suprotno pozitivnoj obavezi na koju upućuje Europski sud za ljudska prava (§§ 33-44 citirane odluke). Stoga predlažemo da se briše dio odredbe koji glasi: „uz odobrenje skrbnika“ kao i nadalje u tekstu prijedloga Zakona kada se to odnosi na priznanje očinstva.</p> <p>Članak 64.</p> <p>Predlažemo da se na odredbu iz čl. 64. st. 1. toč. 4. prijedloga Zakona analogno primjene načela iz prethodno citirane odluke Europskog suda za ljudska prava u predmetu <i>Krušković protiv Hrvatske</i>. Posebno treba imati na umu da ta odluka navodi: „...Sud ponavlja kako djeca rođena izvan braka imaju vitalan interes primati informacije potrebne kako bi se otkrila istina o nekom važnom vidu njihovog osobnog identiteta, a to je identitet njihovih bioloških roditelja.“ (§ 41). Prema tome, na pristanak majke da otac prizna dijete jednako tako ne smije se ostaviti diskrecijski prostor skrbniku da dade ili uskrati suglasnost za takvu izjavu.</p> <p>Članak 66.</p> <p>Sukladno obrazloženju navedenom za čl. 63. predlažemo da se u čl. 66. prijedloga Zakona briše stavak 3. u dijelu koji se odnosi na lišenje poslovne sposobnosti.</p> <p>Članak 188.</p> <p>Stavak 4. članka 188. prijedloga Zakona se usklađuje sa čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kako to proizlazi iz odluke Europskog suda za ljudska prava u predmetu <i>X protiv Hrvatske</i>. Međutim, test mentalnih kapaciteta u dijelu odredbe koji glasi: „ako je u stanju razumjeti značenje i posljedice pristanka na posvojenje“ protivan je čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koji ne poznaje takav test niti mogućnost ograničenja poslovne sposobnosti tim kriterijima. U procesnom smislu, odredba bi se mogla poboljšati kada bi bila dovedena u vezu sa pružanjem podrške pri donošenju odluka osobama koje imaju poteškoća sa razumijevanjem značenja i posljedica pristanka na posvojenje.</p> <p>Članak 190.</p> <p>Točke 3. i 4., stavka 1. članka 190. prijedloga Zakona protivne su čl. 5. i 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom te predlažemo da se iste izostave iz prijedloga Zakona.</p>

U odnosu na stavak 2. iste odredbe osobe iz točke 3. i 4. stavka 1. te odredbe dovedene su u neravnopravan položaj i stigmatizirane jer je nad njima predviđena stroža mjera nego čak i nad zlostavljačima djece iz toč. 1. st. 1. čl. 190. prijedloga Zakona i to isključivo na temelju njihovog invaliditeta. Naime, iako Konvencija o pravima osoba s invaliditetom propisuje načela razumne prilagodbe i pružanja podrške osobama s invaliditetom, pružanje „*intenzivne stručne pomoći*“ od strane Centra za socijalnu skrb iz čl. 189. prijedloga Zakona nije predviđeno za osobe s invaliditetom već su one apsolutno isključene predloženom odredbom.

Članak 233.

U odnosu na stavak 2. pozdravljamo namjeru predlagatelja da prepozna podršku u donošenju odluka u skladu sa čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Međutim, važno je da predlagatelj bude svjestan činjenice da citirana Konvencija ne poznaje supstitucijsko donošenje odluka (osim kroz anticipirane naredbe) u sustavu skrbištva kakav trenutno postoji u Republici Hrvatsko te da sustav podrške treba razvijati odvojeno od sustava skrbištva za odrasle osobe, kojeg s vremenom treba napustiti.

Članak 234.

U stavku 3. potrebno je obrisati pozivanje na st. 2. istog članka s obzirom da st. 2. isključuje mogućnost potpunog lišavanja poslovne sposobnosti.

Stavak 4., u dijelu koji se odnosi na sklapanje braka, protivan je odredbi iz čl. 258. toč. 3. kako je ranije navedeno i u vezi čl. 26. ovog prijedloga Zakona.

Stavak 5. protivan je članku 5. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom jer su u pogledu lišenja roditeljske skrbi osobe s invaliditetom dovedene u nejednak položaj, s obzirom da je lišenje roditeljske skrbi iz čl. 170. prijedloga Zakona moguće samo zbog razloga koji su taksativno navedeni u čl. 171. istog. Čak i kada bi kod neke osobe nastupila okolnost iz čl. 171. toč. 6. ovog prijedloga Zakona, tada bi se morao provesti poseban postupak za lišenje roditeljske skrbi koji daje drugačija proceduralna jamstva nego što to daje postupak za lišenje poslovne sposobnosti, a posebice kada se uzme u obzir čl. 8. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama u dijelu koji se tiče odnosa roditelja i djece. S obzirom da u čl. 234. st. 2. prijedloga Zakona predlagatelj ukida mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti, tim više ne vidimo razlog za ograničenje roditeljskih prava osobi koja je npr. djelomično lišena poslovne sposobnosti za donošenje odluka o promjeni imena i sl. Ukoliko predlagatelj želi precizirati roditeljsku skrb radi zaštite obiteljskog odnosa osobe lišene poslovne sposobnosti i njezinog djeteta, tada bi svakako valjalo precizirati okvir sudske odluke jer ovako široko postavljena odredba koja se samo poziva da će sud odlučiti i o roditeljskoj skrbi ukazuje na moguću primjenu u smjeru lišavanja roditeljske skrbi što smatramo neprihvatljivim i protivnim kako čl. 5. u vezi sa čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, tako i čl. 6. i 8. u vezi sa čl. 14. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Članak 235.

S obzirom na odredbe Zakona o zaštiti osobnih podataka, kao i na činjenicu da je pravo na privatnost jedno od temeljnih ljudskih prava zajamčenih međunarodnim i nacionalnim dokumentima, smatramo da čl. 235. u ovom obliku otvara preveliki diskrecijski prostor u dostavljanju osobnih podataka centrima za socijalnu skrb. Stoga predlažemo da se uz postojeće odredbe radi zaštite osoba na koje se davanje podataka odnosi, doda slijedeći stavak: „(3) *Prije dostavljanja obavijesti iz stavka 1. i 2. ovoga članka potreban je pristanak osobe o kojoj se te obavijesti dostavljaju.*“

Članak 236.

U stavku 1. nedostaje referentni stavak iz članka 234., tj. trebalo bi biti navedeno: „*članka 234. stavka 1. ovog Zakona*“.

Smatramo da predložena alternativa koja se tiče ovog članka nije odgovarajuća, jer je svrha odvjetničkog zastupanja osobe u postupku za lišenje poslovne sposobnosti priznavanje prava na pošteno suđenje iz čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Slijedom toga, odvjetničko zastupanje koje je neovisno ne može se zamijeniti zastupanjem od strane osoba koje su u hijerarhijskoj vezi sa tijelom koje pokreće postupak za

lišenje poslovne sposobnosti.

Članak 237.

U stavku 6. potrebno je uskladiti izričaj jer se ranije u tekstu prijedloga zakona u zagradi navodi „*anticipirana naredba*“.

Članak 248.

Predlažemo dodati novu točku koja glasi: „(7) *koja je pružatelj ili koja je zaposlena kod pružatelja socijalnih ili zdravstvenih usluga štićeniku prema posebnom Zakonu.*“ Time bi se spriječio sukob interesa između skrbnika i štićenika u situacijama kada je štićenik u ovisnosti o pružatelju socijalnih ili zdravstvenih usluga, bilo da se radi o institucionalnim ili izvaninstitucionalnim socijalnim uslugama.

Članak 253.

U odnosu na st. 4. smatramo kako je potrebno izostaviti formulaciju „*ako je sposoban shvatiti o čemu se radi*“ s obzirom da, kako je ranije navedeno, primjena testa mentalnih kapaciteta je protivna čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Udruga Sjaj prihvaća da ponekad nije moguće osigurati prisustvo štićenika, ako je npr. smješten u psihijatrijskoj ustanovi ili ustanovi socijalne skrbi, no to nema veze sa njegovom sposobnošću shvaćanja „*o čemu se radi*“. Stoga predlažemo da se osporeni dio odredbe zamijeni tekстом koji glasi: „*ako se može osigurati njegova prisutnost.*“ Time bi bila implicirana obaveza Centra za socijalnu skrb da poduzme sve što je u njegovoj moći da osigura prisustvovanje štićenika popisu i opisu imovine.

Članak 262.

Predlažemo u odredbu dodati novi stavak koji glasi: „(7) *Centar za socijalnu skrb dužan je jednom godišnje izvijestiti štićenika o radu skrbnika i stanju štićenikove imovine.*“ Time bi se osiguralo pravo štićenika da bude upoznat sa radom skrbnika i stanjem svoje imovine.

Članak 273.

U odnosu na navedenu odredbu iskazujemo načelnu primjedbu da se čini kako se osoba može staviti pod skrbništvo i bez da je lišena poslovne sposobnosti sudskom odlukom. Prema ranije navedenim odredbama iz ovog prijedloga Zakona moguće je samo imenovanje posebnog skrbnika u postupku za lišenje poslovne sposobnosti što je ranije regulirano. Treba pojasniti da se postupak za stavljanje pod skrbništvo može pokrenuti tek nakon pokretanja postupka za lišenje poslovne sposobnosti, a ne kako je navedeno u stavku 2. npr. da je to moguće nakon obavijesti bračnog druga ili zdravstvene ustanove.

Članak 276.

Predlažemo proširiti stavak 2. na način da se nakon riječi „*ustanova*“ dodaju riječi „*drugi pružatelj socijalnih ili zdravstvenih usluga*“, kako bi se obaveza proširila i na izvaninstitucionalne oblike smještaja ili liječenja.

Članak 279.

U odnosu na st. 1. predlažemo da se dio odredbe koji glasi: „*udruge koje se bave zaštitom i promicanjem prava osoba s duševnim smetnjama*“ zamijeni slijedećim: „*udruge koje se bave zaštitom i promicanjem prava osoba s invaliditetom.*“ Naime, prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, osobe s duševnim smetnjama smatraju se osobama s invaliditetom. Nadalje, nisu sve osobe lišene poslovne sposobnosti ujedno i osobe s duševnim smetnjama.

Članak 314.

Po uzoru na čl. 314. predloženog Zakona, predlažemo da se odredi i zakonski minimum kada je roditelj dužan uzdržavati punoljetno dijete iz čl. 290. st. 3. Naime, maloljetna djeca i punoljetna djeca zbog razloga iz predloženog čl. 290. st. 3. izjednačena su u biću kaznenog djela povrede dužnosti uzdržavanja prema čl. 172. st. 2. Kaznenog zakona, zbog čega smatramo da im je potrebno i u Obiteljskom zakonu dati posebnu pozornost te upravo zbog činjenice invaliditeta pružiti i dodatnu zaštitu upravo na način, među ostalima, da se odredi i minimalni iznos za njihovo uzdržavanje od strane roditelja. Prijedlog se odnosi i na preostale odredbe Glave „2. *Posebna pravila određivanja*

uzdržavanja za djecu“ koja se mogu na odgovarajući način primijeniti na odrasle osobe iz čl. 290. st. 3. predloženog Zakona.

Članak 332.

Nakon toč. 2. odredba se čini nedovršena s obzirom na veznik „i“ na kraju rečenice.

Članak 347.

U odnosu na stavak 1. smatramo da bi se načelo hitnosti trebalo odnositi i na statusne stvari iz čl. 345. st. 3. predloženog Zakona. Naime, razlika između čl. 345. st. 2. i 3. je jedino u dijelu koji se odnosi na lišavanje i vraćanje poslovne sposobnosti, pa uz predloženi čl. 347. st. 1. proizlazi da načelo hitnosti jedino nije primjenjivo na lišavanje i vraćanje poslovne sposobnosti. Smatramo da u skladu sa čl. 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, predloženi stavak 1. treba sadržavati i statusne stvari, tj. postupak mora biti hitan i kada je riječ o lišavanju i vraćanju poslovne sposobnosti.

Članak 348.

U odnosu na stavak 2. predlažemo da se dio odredbe: „osoba s duševnim smetnjama“ zamijeni riječima „osoba s invaliditetom“ uz obrazloženje kao i za čl. 279. kako je ranije navedeno.

Članak 352.

Iako izražavamo stav da bi dugoročno pravo na poslovnu sposobnost trebalo izdvojiti iz obiteljskog zakonodavstva, smatramo da u trenutku dok takva mjera nije poduzeta i dok se nadalje poslovna sposobnost regulira u okviru Obiteljskog zakona te dok ne postoji mogućnost potpunog usklađivanja sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, o ograničenjima poslovne sposobnosti trebali bi odlučivati specijalizirani sudovi kao po uzoru na komparativna rješenja. Stoga predlažemo da tzv. „*Obiteljski sudovi*“ odlučuju i u predmetima za lišavanje i vraćanje poslovne sposobnosti, jer se radi o temeljnim ljudskim pravima, a ne kao do sada da odluke donose suci koji se u svojoj praksi bave npr. poništajem bankovnih čekova, dokazivanjem smrti, nasljeđivanjem, i dr. Specijalizacija sudova važna je i radi poštivanja čl. 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, a zakonodavac je do sada takvu specijalizaciju dijelom i proveo u okviru Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama gdje su nadležni građanski županijski sudovi u postupcima za prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu, što je učinjeno upravo zbog većih kompetencija tih sudova. Isto tako, potrebu za većom specijalizacijom vidi predlagatelj i kod sadašnjeg prijedloga Obiteljskog zakona, kada propisuje nadležnost županijskih sudova (pa čak i sastav vijeća!) u odlučivanju o određenim medicinskim postupcima.

Članak 364.

U odnosu na stavak 1. osporavamo dio odredbe koji glasi: „*ako je u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji*“ u skladu sa obrazloženjem da čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom ne poznaje test mentalnih kapaciteta za ostvarivanje poslovne sposobnosti. Prema tome, predlažemo da se taj dio odredbe briše iz prijedloga Zakona. Kako proizlazi iz odluke Europskog suda za ljudska prava u predmetu *X protiv Hrvatske*, test mentalnih kapaciteta kako je predviđeno ovim stavkom protivan je čl. 8. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnih sloboda. Naime, kako proizlazi iz zaključka Europskog suda u citiranom predmetu: „*Time što je dopustila da podnositeljica zahtjeva bude isključena iz postupka koji je doveo do posvojenja njezine kćeri u okolnostima ovoga predmeta, država podnositeljici zahtjeva nije osigurala poštivanje njezinoga privatnog i obiteljskog života na što ima pravo na temelju Konvencije*“ (§ 55). Test mentalnih kapaciteta prema ovom stavku omogućava da osoba lišena poslovne sposobnosti bude isključena iz postupaka koji se tiču njenog privatnog i obiteljskog života. Nadalje, smatramo da bi riječi „*sud može*“ trebalo zamijeniti riječima „*sud će*“, kako bi se osigurala dužnost suda da uključi osobe lišene poslovne sposobnosti u postupke predviđene odredbom.

U odnosu na dosadašnje zakonsko rješenje, postavljanjem testa mentalnih kapaciteta predlagatelj uvodi restriktivnija mjerila na osobe u postupku lišenja njihove poslovne sposobnosti, ne uvažavajući pritom niti stajalište Europskog suda za ljudska prava u predmetu *X i Y protiv Hrvatske* gdje je utvrđeno da

osoba u postupku lišenja poslovne sposobnosti i nadalje ima procesnu sposobnost: „Sud također nalazi da je činjenica da je sudac koji je prvu podnositeljicu lišio poslovne sposobnosti, pri procjeni stanja prve podnositeljice potpuno ignorirao tvrdnje druge podnositeljice, iako je prva podnositeljica opunomoćila drugu podnositeljicu da ju zastupa u postupku u trenutku kada je još imala poslovnu sposobnost, protivna jamstvima poštenog suđenja...“ (§ 93). Dakle, odredba iz stavka 1. predloženog članka predviđa mogućnost da sudovi u potpunosti, nadalje, ignoriraju procesni položaj osobe prema kojoj se provodi postupak za lišenje poslovne sposobnosti na temelju, sada, procjene mentalnih kapaciteta, dok stavak 2. iste odredbe sugerira da bi u toj procjeni informacije mogao dati Centar za socijalnu skrb, koji može imati položaj protustranke (predlagatelja), pa je u odnosu na jednakost oružja osoba u postupku lišenja poslovne sposobnosti dovedena u procesno nejednak položaj. Upravo Europski sud za ljudska prava smatra da je jedan od aspekata prava na pošteno suđenje i pravo na procesnu ravnopravnost, prema kojem svaka od stranaka treba imati „razumnu mogućnost da u postupku brani svoja prava pod uvjetima koji ga ne stavljaju u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na njezinog protivnika“ (*Kaufman protiv Belgije*). Iz tog prava na jednakost, kako smatra i Ustavni sud Republike Hrvatske (U-III/1807/2009) izvode se i pojedina prava u odnosu na izbor i izvođenje dokaza (§ 8.4). Ustavni sud Republike Hrvatske također smatra, da bi se spriječilo stavljanje stranke u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na njezinog protivnika: „postupak mora biti kontradiktoran, jer samo kontradiktoran postupak daje strankama mogućnost uvida te izražavanja svojeg mišljenja ili dokazima koje predlaže suprotna stranka“ (U-III/745/2009, § 6.2). Postupak u kojem se o mentalnom kapacitetu osobe koja je podvrgnuta postupku za lišavanje poslovne sposobnosti, kao uvjetu za poduzimanje procesnih radnji za vrijeme čak i dok još nije lišena poslovne sposobnosti, obavezno traži mišljenje Centra za socijalnu skrb (predlagatelja), nije po svojoj naravi kontradiktoran i stoga odredba ne daje pravna jamstva na pošteno suđenje.

Članak 365.

U odnosu na stavak 2. smatramo da je odredba podregulirana jer ne navodi da će se odluka suda dostaviti osobi na koju se odnosi postupak, konkretno osobi lišenoj poslovne sposobnosti. Odluka mora biti dostavljena osobi lišenoj poslovne sposobnosti kako bi ona mogla koristiti pravne lijekove. Europski sud za ljudska prava u predmetu *X i Y protiv Hrvatske* utvrdio je: „Sud bilježi da u ovom predmetu prvoj podnositeljici nije bila dostavljena odluka kojom je lišena poslovne sposobnosti, unatoč činjenici da je tada još uvijek imala poslovnu sposobnost jer odluka o lišenju nije postala pravomoćna. Međutim, propustivši obavijestiti prvu podnositeljicu o ovoj odluci, Općinski sud joj je oduzeo i mogućnost da protiv te odluke uloži bilo kakav pravni lijek. Stoga se nikakav mogući nedostatak prvostupanjskog postupka nije mogao ispraviti pred višom instancom“ (§ 92). Među ostalim, i to je utvrđenje Europskog suda dovelo do njegovog zaključka da je počinjena povreda čl. 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Članak 366.

Smatramo da u postupcima za lišenje poslovne sposobnosti o troškovima postupka sud ne bi trebao odlučivati slobodno. Naime, nepravilno je da troškove postupka prema slobodnoj ocjeni suda mora pokriti osoba lišena poslovne sposobnosti u slučaju da „izgubi postupak“, jer ona sama nije niti tražila (niti to zakonski može prema čl. 496. st. 1. predloženog Zakona!) pokretanje takvog postupka. Troškovi pokretanja takvog postupka trebaju biti na teret državnog proračuna, odnosno predlagatelja kada je on fizička osoba.

Članak 367.

Predlažemo da se odredba u cijelosti ponovo razmotri, s obzirom da je Pravilnikom o anonimizaciji sudskih odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske određen način objavljivanja sudske prakse, a da je u javnom interesu da se objavljuju i sudske odluke vezane uz lišavanje poslovne sposobnosti i drugih statusnih pitanja s obzirom na nepoznavanje problematike u stručnoj i široj javnosti.

Članak 436.

U stavku 5. predlažemo da se pored Zakona o parničnom postupku, kada je

riječ o umješaču, doda i Zakon o suzbijanju diskriminacije, s obzirom da isti uređuje položaj umješača u postupcima za zaštitu od diskriminacije i da je tom zaštitom obuhvaćen obiteljski život kao i što su obuhvaćena statusna pitanja.

Članak 450.

U odnosu na stavke 1. i 3. ponavljamo komentar kao i u vezi čl. 26. s obzirom na čl. 258. st. 3. prijedloga Zakona.

Članak 452.

U odnosu na stavke 3. i 4. ponavljamo komentar kao i u vezi čl. 26. s obzirom na čl. 258. st. 3. prijedloga Zakona.

Članak 498.

U odnosu na stavak 3. predlažemo proširenje tako da se odredba odnosi i na osobe koje su lišene slobode u zatvorskom sustavu.

Članak 499.

Smatramo da stavak 2. nije utemeljen na odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama na koji se poziva jer predviđena mjera nije propisana niti jednom odredbom toga Zakona. Iako je sukladno čl. 5. st. 1. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama legitimno ograničiti pravo na slobodu zbog neizvršenja sudske odluke, pa i prisilnim zadržavanjem u psihijatrijskoj ustanovi, država je pritom i dalje vezana konvencijskim standardima koji se tiču prava na slobodu. S obzirom na članak 439. predloženog Zakona prema kojem sud može donijeti odluku i bez usmene rasprave, ako smatra da rasprava nije potrebna, te uz činjenicu da čl. 364. st. 1. istog dovodi osobe prema kojima se provodi postupak lišenja poslovne sposobnosti u procesno nejednak položaj spram njihovih protivnika, predloženi stavak 2. članka 499. vodi prema povredi čl. 5. st. 1. rečene Konvencije jer je Europski sud za ljudska prava u predmetu *Petukhova protiv Rusije* utvrdio kako slijedi: „*U okolnostima sadašnjeg slučaja Sud primjećuje da nema dokaza da je podnositeljica bila informirana o odluci Okružnog suda od 18. kolovoza 2006. da se podvrgne psihijatrijskom pregledu niti da joj je dana mogućnost da se njemu podvrgne*“ (§ 60). S obzirom da sadašnji prijedlog Obiteljskog zakona omogućava i dalje diskrecijsko pravo sudovima da u skladu sa mišljenjem Centra za socijalnu skrb i testom mentalnih kapaciteta isključe osobu o kojoj se vodi postupak za lišenje poslovne sposobnosti iz sudjelovanja u njemu, to će se Republika Hrvatska naći u povredi konvencijskih standarda i u slučajevima sličnim kao u citiranom predmetu. Stoga predlažemo da se odredba iz stavka 2. članka 499. u cijelosti briše iz prijedloga Zakona.

Članak 500.

U stavku 3. predlažemo ispred riječi „*napusti*“ dodati riječ „*svojevoljno*“. Naime, osoba može napustiti zdravstvenu ustanovu i na temelju otpusta iz iste ustanove, kao npr. prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, dakle bez svoje krivnje.

Članak 505.

U odnosu na stavak 3. predlažemo proširenje kao i za predloženi čl. 498.

Članak 508.

U odnosu na stavak 3. smatramo da bi sve odluke suda trebale imati suspenzivan karakter. Naime, člankom 504. predloženog Zakona propisane su odluke na čije izvršenje u pravilu ne bi trebalo imati utjecaj trajanje postupka drugostupanjskog suda po žalbi. Naime, od otpremanja prvostupanjske odluke pa do otpreme odluke drugostupanjskog suda, prema čl. 508. st. 1. i 2. proteklo bi najviše 11 dana. Iz odredbe u čl. 504. predloženog Zakona proizlaze različiti problemi, koji se javljaju ovisno o tome da li je karakter žalbe suspenzivan ili nije. Primjerice, u slučaju odluke o prekidu trudnoće, suspenzivan karakter žalbe mogao bi dovesti do nemogućnosti da se odluka o prekidu trudnoće provede ako protekne zakonski rok za mogućnost prekida trudnoće. No, s druge strane, u slučaju mjera za održavanje na životu, nesuspensivni karakter žalbe mogao bi dovesti do prekida života osobe na koju se odluka suda odnosi prije odluke drugostupanjskog suda. Kada odluka suda ima značajan utjecaj na život pojedinca tada bi valjalo omogućiti izvršenje tek nakon pravomoćnosti

	<p>odluke.</p> <p>Članak 545.</p> <p>Smatramo da bi na postupke u kojima se odlučuje o pravima osoba koje su obuhvaćene Obiteljskim zakonom, a to kontekstualno u pogledu osoba u postupcima za lišenje poslovne sposobnosti, imenovanje ili promjenu skrbnika, trebali riješiti prema zakonu koji je za njih povoljniji, a u ovom slučaju držimo da su za njih povoljnije odredbe predloženog Zakona pa slijedom navedenog predlažemo da se primjena zakona regulira na takav način.</p>
E-mail ili drugi podaci za kontakt	Kristijan Grdan kristijan@sjaj.hr
Datum dostavljanja	10. kolovoza 2013.

Važna napomena:

Popunjeni obrazac s prilogom zaključno do 8. rujna 2013. dostaviti na adresu elektroničke pošte:

vlatka.tomasic@mspm.hr